

ІНДЕКС УМИСНИХ ВБИВСТВ У ДЕРЖАВАХ І РЕГІОНАХ СВІТУ: КРИМІНОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

INDEX OF INTENTIONAL HOMICIDES IN THE STATES AND WORLD REGIONS: CRIMINOLOGY ANALYSIS

Тимчук О.Л.,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри кримінального, цивільного та міжнародного права
Запорізького національного технічного університету

У статті проведено кримінологічний аналіз статистичних даних щодо умисних вбивств у державах і регіонах світу. Здійснено порівняння цього показника із соціально-економічними й політико-правовими індикаторами розвитку держав. Досліджено ступінь кореляції умисних вбивств із потенційно криміногенними факторами, які мають кількісну форму вираження.

Ключові слова: кримінологія, умисні вбивства, ООН, держава, тенденції, кореляція.

В статье осуществлен криминологический анализ статистических данных по умышленным убийствам в странах и регионах мира. Проведено сравнение этого показателя с социально-экономическими и политико-правовыми индикаторами развития государств. Исследована степень корреляции умышленных убийств с потенциально криминогенными факторами, имеющими количественную форму выражения.

Ключевые слова: криминология, умышленные убийства, ООН, государство, тенденции, корреляция.

In the article the criminological analysis of statistical data on the index of homicides in countries and regions of the world. A comparison of this figure with the socio-economic, political and legal indicators of development of the states. The degree of correlation of intentional murders is investigational with potentially criminogenic factors that have a quantitative form of expression.

Key words: criminology, intentional homicide, UN, state, trends, correlations.

Постановка проблеми. Одним із крайніх проявів соціальної патології в сучасному світі є такий злочин, як умисне заповідання смерті іншій людині (умисне вбивство). Незважаючи на той факт, що вбивства вчиняються в усіх державах світу, окрім хіба що Ватикану, навіть побіжний огляд відповідних статистичних даних свідчить про суттєві відмінності в масштабах поширення цього злочину у світі. Саме кількість умисних вбивств найбільш точно характеризує ступінь і масштаби соціальної патології в тій чи іншій державі (зокрема й рівень поширення агресії в суспільстві), тому дослідження цієї проблематики має безумовний кримінологічний інтерес.

Наявні в українській науці дослідження умисних вбивств мають переважно кримінально-правовий характер, а власне кримінологічні роботи присвячені запобіганню цим злочинам у нашій державі. В українській кримінології лише С. Нежурбіда спробував дослідити зв'язок рівня умисних вбивств у державах світу з індексом людського розвитку [1].

У зв'язку із цим метою статті є загальна характеристика індексу умисних вбивств у державах і регіонах світу та спроба емпіричного аналізу цих даних, зокрема, їх зіставлення з основними соціально-економічними, політико-правовими й соціокультурними індикаторами суспільного розвитку.

Виклад основного матеріалу. Наявні дані Управління ООН із наркотиків і злочинності включають інформацію щодо умисних вбивств у 219 країнах і територіях світу (з них 195 незалежні держави, у тому числі невизнана ООН Косово та частково визнана Палестина). За даними цього управління ООН, середньосвітовий індекс умисних вбивств у 2013 р. склав 6,2 (тут і далі всі дані наведено з розрахунку на 100 тис. жителів – О. Т.). Для порівняння зазначимо, що в 2004 р. цей показник склав 7,6 [2; 3; 4]. Найбільш криміногенними регіонами світу є Америка (мається на увазі вся Північна й Південна Америка, а також Карибський басейн) – 16,3. Високий цей показник також в Африці (12,5). Індекс умисних вбивств в інших регіонах світу значно менший: Європа та Океанія – по 3, Азія – 2,9. Із субрегіонів світу найвищий індекс умисних вбивств фіксується на Півдні Африки (31), у Вест-Індії

(30) та в Центральній Америці (29). Найнижчий показник – у Полінезії (0,1) [2; 3].

За індексом умисних вбивств усі держави світу умовно можна розподілити на такі шість груп:

1) держави з дуже низьким індексом умисних вбивств, у яких цей показник не перевищує 2. Це переважно розвинені держави Європи (Австрія, Норвегія, Іспанія, ФРН, Швеція, Чехія, Ірландія, Франція, Кіпр), деякі держави Східної й Південно-Східної Азії (Японія, Бруней, Китай, В'єтнам, Республіка Корея, Сінгапур, Індонезія), арабські держави (Бахрейн, Кувейт, Саудівська Аравія, ОАЕ, Катар). До цієї ж групи належать в Африці, зокрема, Марокко, Алжир, Мадагаскар, Малаві, Гана, Буркіна-Фасо, в Океанії – Австралія, Нова Зеландія, Науру, Тонга, у Північній Америці – Канада, серед пострадянських держав – Таджикистан;

2) держави з низьким індексом умисних вбивств, у яких цей показник складає від 2 до 5. До цієї групи в Європі належать Молдова, Естонія, Україна, Білорусь, Латвія, Албанія, Чорногорія, в Азії – Бутан, Іран, Індія, Камбоджа, М'янма, Таїланд, в Африці – Лівія, Маврикій, Нігер, у Латинській Америці – Куба та Чилі, у Північній Америці – США, серед пострадянських держав – Узбекистан, Туркменістан, Вірменія, Азербайджан, Грузія;

3) держави із середнім індексом умисних вбивств, у яких цей показник складає від 5 до 10. До цієї групи в Європі належать Росія та Латвія, в Азії – Камбоджа, Ірак, Філіппіни, Лаос, Пакистан, Монголія, у Латинській Америці – Уругвай, Парагвай, Коста-Ріка, в Африці – Ефіопія, Мозамбік, Малі, Габон;

4) держави з високим індексом умисних вбивств, у яких цей показник складає від 10 до 30. Це переважно держави Африки (Намібія, Ботсвана, ЦАР, ДРК), Латинської Америки (Болівія, Нікарагуа, Панама, Мексика, Бразилія) та Вест-Індії (Домініканська Республіка, Гаїті, Багами, Сент-Люсія). До цієї групи входить також Папуа-Нова Гвінея (Океанія);

5) держави з надзвичайно високим індексом умисних вбивств, у яких цей показник перевищує 30. Це переважно держави Центральної Америки (Беліз, Гватемала, Сальвадор, Гондурас), Південної Америки (Колумбія, Ве-

несуела), Вест-Індії (Ямайка, Сент-Кітс і Невіс) та окремі держави Африки (ПАР і Лесото). Станом на 2014 р. найвищий у світі індекс умисних вбивств реєструвався в Гондурасі (74,6) та Сальвадорі (64,2), а найнижчий – у Японії, Ісландії та Сінгапурі (по 0,3). Таким чином, різниця між, наприклад, Гондурасом і Японією складає 250 разів. За даними 2015 р. на перше місце у світі за індексом умисних вбивств вийшов Сальвадор (103), на другому місті – Венесуела (90), на третьому – Гондурас (57) [5]. Цікаво, що в деяких мікродержавах (таких як Ліхтенштейн, Андорра, Сан-Марино, Науру, Тувалу) декілька років поспіль не вчиняється жодного умисного вбивства.

Водночас варто звернути увагу на умовність та обмеженість наведених даних і самого такого розподілу, оскільки дані індексу умисних вбивств за окремими державами, переважно азійськими й африканськими, за різними джерелами (органами влади або Всесвітньою організацією охорони здоров'я) або в різні роки досить суттєво відрізняються. У деяких державах часто змінюється сама методика обрахунку кількості умисних вбивств за рахунок включення/невключення до них вбитих силами правопорядку, зниклих без вісті осіб, загиблих із невстановленими причинами смерті тощо. Необхідно враховувати, що в багатьох державах дані про зареєстровані умисні вбивства включають також замихи на цей злочин.

Доцільно більш детально проаналізувати стан умисних вбивств в окремих регіонах світу. Традиційно високий індекс умисних вбивств спостерігається в державах Латинської Америки, про що вже йшлося. Найнижчий показник серед держав цього регіону в Чилі (3,6). Надзвичайно криміногенним регіоном світу є Вест-Індія (Карибський басейн), де індекс убивств варіюється від 4,7 на Кубі, 7,5 на Гренаді до 30 на Багамах і 36 на Ямаїці. В Африці індекс умисних вбивств варіюється від 0,6 на Мадагаскарі та 0,7 в Буркіна-Фасо до 34 у ПАР і 38 в Лесото. У Східній і Південно-Східній Азії цей показник варіюється від 0,3 у Японії й Сінгапурі до 9,9 на Філіппінах. З-поміж держав колишнього СРСР найнижчий індекс умисних вбивств у Вірменії (1,8) та Азербайджані (2,5). Відповідний показник Білорусі – 3,6, Росії – 9,5, України – 4,3 (у 2013 р.). В арабських державах індекс умисних вбивств є дуже низьким: Бахрейн – 0,5, Кувейт – 0,4, Саудівська Аравія – 0,8 (щоправда, за іншими даними – 6,2). Суперечливими є дані щодо Палестини, де цей індекс складає 0,6 або 7,4. Серед держав Європи (не враховуючи пострадянські) найнижчий індекс вбивств в Ісландії (0,3), Австрії (0,5) та Швейцарії (0,5), а найвищий – у Литві (5,5) та в Албанії (4). У державах Океанії цей показник варіюється від 0,9 у Новій Зеландії та 1 в Австралії до 10,4 в Папуа-Новій Гвінеї.

Цікаво звернути увагу на той факт, що існує переважно зворотна пропорційна залежність між індексом умисних вбивств та рівнем суїцидів як іншим ключовим індикатором соціальної патології [6; 7]. За нашими підрахунками, кореляція між цими показниками негативна й дуже слабка ($r = -0,12$; $n = 140$ держав). Я. Гілінський пропонує використовувати таке поняття, як «індекс насильства», що означає частку від ділення кількості вбивств на кількість самогубств як один із можливих показників соціального благополуччя/неблагополуччя, а також цивілізованості/соціальності [8, с. 67].

Індекс умисних вбивств детермінується всією сукупністю економічних, політичних, правових, культурно-цивілізаційних та інших чинників у їх взаємодії, при цьому неможливо точно визначити конкретну роль і значення кожного з них у такій детермінації. Проте це не означає, що наведені цифри взагалі не придатні для наукового аналізу; на статистично значущому рівні суб'єктивні чинники врівноважуються об'єктивними, тобто за ними можна простежити певні соціальні закономірності. Загалом найнижчий рівень умисних вбивств спостерігається в держа-

вах мусульманської цивілізації (при цьому зі зниженням ВВП на душу населення цей індекс переважно зростає), що можна пояснити так званим традиційним типом суспільства й сильними авторитарними елементами цієї релігії. Саме мусульманські країни та деякі інші азійські держави (зокрема, Бутан, Непал, Камбоджа) є найменш модернізованими як в економічному й політичному, так і в соціокультурному аспектах. Дуже низький індекс умисних вбивств також у західних ліберальних демократіях із високим рівнем життя, пануванням цінностей толерантності, культури, неприйнятності насильства (Західна Європа, Канада, Австралія, Нова Зеландія). Наднизькому рівню вбивств в окремих край бідних державах Африки (таких як Мадагаскар, Буркіна-Фасо, Малаві) важко довіряти через відсутність передумов для такої ситуації й високий індекс убивств у сусідніх із ними країнах зі схожими соціально-економічними умовами.

Найвищий індекс умисних вбивств спостерігається переважно в державах, де загалом висока насильницька злочинність та існує ціла субкультура кримінального насильства (більшість країн Латинської Америки, майже вся Вест-Індія, чимало країн Африки). Проте в будь-якому разі цивілізаційна приналежність сама по собі не визначає прямо кількість убивств, оскільки можливе також вдале поєднання західних цінностей із національною культурою, що супроводжується низькою насильницькою злочинністю, зокрема й убивствами (Японія, Південна Корея, Тайвань, Сінгапур).

Тоталітарні режими переважно «забезпечують» низький рівень злочинності загалом і вбивств зокрема (Китай, Саудівська Аравія, В'єтнам, Лівія при М. Каддафі, асадівська Сирія до початку громадянської війни в 2011 р.). Це ж стосується ісламських автократій Перської затоки з високим рівнем доходів населення (Кувейт, Бахрейн, ОАЕ, Катар, Оман), а також Брунею. Проте відкритим залишається питання про те, якою мірою низький індекс вбивств у цих державах пов'язаний із жорстким соціальним контролем, властивим таким режимам, а якою – з поширенням традиційних ісламських/конфуціанських цінностей. Трапляються також репресивні режими, рівень убивств у яких не такий і низький (Судан – 6,5, Лаос – 5,9). Індекс умисних вбивств у найбільш закритій тоталітарній державі світу – КНДР – значно вищий, ніж у заможній демократичній Південній Кореї (4,7 проти 0,7). Аналогічний показник (4,7) спостерігається на комуністичній Кубі, що є найнижчим із незалежних держав Вест-Індії. Цікаво, що в ультраламізованому тоталітарному Ірані індекс умисних убивств (3,9/4,8) вищий, ніж не лише в арабських монархіях Перської затоки, а й у західних ліберальних демократіях (Нідерланди – 0,7, Австрія – 0,5). Водночас демократичний політичний режим сам по собі не гарантує низький рівень убивств, а кореляція між індексом демократичності та індексом умисних вбивств близька до нуля ($r = -0,05$; $n = 140$ держав) [9].

С. Нежурбіда, аналізуючи зв'язок між рівнем умисних вбивств та індексом людського розвитку (інтегрований показник, що вираховується ООН і включає ВВП на душу населення, середню тривалість життя й рівень освіченості населення), дійшов такого висновку: «Характерним для країн із показниками коефіцієнтів умисних вбивств, нижчими за середній світовий, є те, що всі вони переважно є країнами з найвищим і високим рівнями розвитку людського потенціалу. І навпаки, характерним для країн із показниками коефіцієнтів умисних вбивств, вищими за середній світовий, є те, що всі вони переважно є країнами із середнім і низьким рівнями розвитку» [1, с. 95–96]. Певна логіка в таких міркуваннях справді є, оскільки найнижчі показники умисних вбивств фіксуються в заможних державах світу (країнах Європейського Союзу, США, Японії, Південній Кореї, країнах Перської затоки). Проте загалом, за нашими підрахунками, кореляція між індексом

людського розвитку та індексом умисних вбивств є досить низькою ($r=-0,21$; $n=150$ держав) [10].

Російські дослідники зафіксували середню негативну кореляцію між індексом вбивств та кількістю суддів ($r=-0,33$). Досить несподіваною є виявлена ними середня позитивна кореляція ($r=+0,46$) між індексом вбивств та величиною, що характеризує співвідношення кількості поліцейських на одного суддю, а також ще більша позитивна кореляція ($r=+0,5$) з таким показником, як співвідношення кількості засуджених до позбавлення волі із загальною кількістю засуджених [11]. Автори констатують, що збільшення кількості поліцейських та суворість вироків не допомагають у боротьбі з убивствами, а є радше неправильною відповіддю на зростання кількості цих злочинів.

За даними проведеного нами аналізу, середня позитивна кореляція існує між індексом умисних вбивств та ключовими показниками соціальної нерівності суспільства [12; 13]. Так, з індексом Джинні вона складає $r=+0,48$ ($n=175$ держав) та зростає до $r=+0,5$ за зменшення досліджуваного масиву ($n=155$ держав). Натомість кореляція з децильним коефіцієнтом є дещо меншою та складає $r=+0,33$ ($n=123$ держави). Кореляція умисних вбивств із деякими іншими значимими соціальними, економічними й політико-правовими показниками/індикаторами є переважно слабкою. Так, кореляція індексу умисних вбивств із ВВП на душу населення середня негативна ($r=-0,36$; $n=163$ держави) [14]; з питомою вагою міського населення (урбанізацією) – слабка негативна ($r=-0,27$; $n=63$ держави) [15]; зі споживанням спиртних напоїв на душу населення – слабка негативна ($r=-0,1$; $n=155$ держав) [16]; з маскуліним/фемінним типом суспільства (у концепції Г. Хофстеде) – близька до нуля ($r=-0,07$; $n=102$ держави) [17]; з поширенням індивідуалізму в суспільстві (у концепції Г. Хофстеде) – середня негативна ($r=-0,3$; $n=102$ держави) [17]; з кількістю ув'язнених на 100 тис. жителів – слабка позитивна ($r=+0,27$; $n=161$ держава) [18]; з кількістю поліцейських на 100 тис. жителів – близька до нуля ($r=+0,014$; $n=102$ держави) [19]; з індексом верховенства права – середня негативна ($r=-0,34$; $n=105$ держав) [20]; із середнім розміром заробітної плати в доларах США – слабка негативна ($r=-0,27$; $n=120$ держав) [21].

Таким чином, зі зростанням у державі ВВП на душу населення певною мірою (середній ступінь кореляції) зменшується також індекс умисних вбивств. Досить несподіваним є той факт, що споживання спиртних напоїв населенням фактично не впливає на індекс умисних вбивств. Цікаво, що зростання індивідуалізму в суспільстві сприяє зменшенню, а не зростанню рівня умисних вбивств. Досить очікувано, що покращення ситуації з індексом верховенства права в державі помірно (середній ступінь кореляції) сприяє зменшенню в ній також рівня умисних вбивств.

Таким чином можна стверджувати, що відсутній лінійний зв'язок певного чинника (або їх сукупності) з рівнем умисних вбивств у тій чи іншій державі. У зв'язку із цим варто погодитись із В. Бачиним, який наполягає на від-

сутності лінійних залежностей та необхідності використання поліфакторного підходу в дослідженнях соціально-правової реальності. Учений наголошує на прихованій динаміці великої кількості каузальних залежностей найрізноманітнішого характеру, у тому числі ірраціональних [22, с. 151].

Висновки. Умисні вбивства є ключовим індикатором соціальної патології, хоча масштаби їх поширення в різних державах суттєво відрізняються. Найвищий індекс умисних вбивств спостерігається в більшості держав Вест-Індії (Карибського басейну), у багатьох державах Центральної (Гондурас, Гватемала, Сальвадор) та Південної (Колумбія, Венесуела) Америки, а також у деяких країнах Африки (ПАР, Лесото), а найнижчий – переважно в арабських монархіях Перської затоки, розвинених західних державах (країнах Європейського Союзу, Канаді, Австралії, Новій Зеландії) та деяких країнах Азії з високими доходами (Японії, Південній Кореї, Брунеї). Трапляються як досить заможні держави з високим індексом убивств (Багами, Ботсвана), так і бідні держави з низькими показниками цього злочину (Бангладеш, Бутан, деякі африканські країни). До багатьох цифр, які окремі держави надають ООН, варто ставитись зі значною обережністю як через прямі викривлення, так і через особливості національної статистики.

Детермінація умисних вбивств включає низку факторів різного змісту, характеру й спрямованості (економічні, політичні, правові, культурно-цивілізаційні), детермінаційне значення кожного з яких встановити неможливо. Проте емпіричний аналіз індексу умисних вбивств та ключових соціально-економічних і політико-правових індикаторів у кримінологічному аспекті є досить корисним. Заслугує на подальше осмислення також виявлена російськими дослідниками середня позитивна кореляція ($r=+0,46$) між індексом убивств і величиною, що характеризує співвідношення кількості поліцейських на одного суддю, а також середня позитивна кореляція ($r=+0,5$) убивств із таким показником, як співвідношення кількості засуджених до позбавлення волі із загальною кількістю засуджених у державі.

Проведений нами аналіз свідчить про наявність середньої позитивної кореляції між індексом умисних вбивств та таким показником соціальної нерівності, як індекс Джинні ($r=+0,5$); середня негативна кореляція фіксується з ВВП на душу населення ($r=-0,36$), з поширенням індивідуалізму в суспільстві ($r=-0,3$) та з індексом верховенства права ($r=-0,34$). Низька (слабка) кореляція фіксується між індексом убивств та такими показниками, як споживання спиртних напоїв на душу населення ($r=-0,1$), кількість ув'язнених на 100 тис. жителів ($r=+0,27$), питома вага міського населення ($r=-0,27$), середній розмір заробітної плати ($r=-0,27$), індекс людського розвитку ($r=-0,21$). Практично відсутня (близька до нуля) кореляція індексу умисних вбивств із маскуліним/фемінним типом суспільства, індексом демократичності та з кількістю поліцейських на 100 тис. жителів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Нежурбіда С. Глобальна картина умисних вбивств: погляд крізь призму розвитку людського потенціалу / С. Нежурбіда // Науковий вісник Чернівецького національного університету : зб. наук. праць. – Вип. 578 : Правознавство. – Чернівці : ЧНУ, 2011. – С. 93–99.
2. Global Study on Homicide 2013: Trends, Contexts, Data [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.unodc.org/documents/gsh/pdfs/2014_GLOBAL_HOMICIDE_BOOK_web.pdf.
3. Intentional homicide, counts and rates per 100 000 population [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://data.unodc.org/#state:5>.
4. International Statistics on Crime and Justice [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/Crime-statistics/International_Statistics_on_Crime_and_Justice.pdf.
5. InSight Crime's 2015 Latin America Homicide Round-up [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.insightcrime.org/news-analysis/insight-crime-homicide-round-up-2015-latin-america-caribbean>.
6. Preventing suicide: a global imperative [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.euro.who.int/en/health-topics/noncommunicable-diseases/mental-health/publications/2014/preventing-suicide-a-global-imperative>.
7. Тимчук О. Кримінологічні аспекти індикаторів соціальної патології в державах світу / О. Тимчук // Кримінальне право: традиції та новачі : матер. міжнар. круглого столу, присвяченого 90-літтю з дня народження акад. В.В. Сташиса (9–10 липня 2015 р.). – Полтава, 2015. – С. 286–290.

8. Гишинский Я. Криминология: теория, история, эмпирическая база, социальный контроль : [курс лекций] / Я. Гишинский. – СПб. : Питер, 2009. – 504 с.
9. Democracy Index 2016 Revenge of the “deplorables” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pages.eiu.com/rs/783-XMC-194/images/Democracy_Index_2016.pdf.
10. Rapport sur le développement humain 2013 “L’essor du Sud: le progrès humain dans un monde diversifié” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr_2013_french.pdf.
11. Благовещенский Ю. Статистическое сравнение России и других стран / Ю. Благовещенский, Г. Сатаров [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://komitetgi.ru/upload/iblock/3cf/3cfcb375eced922f253c446a4b37645b.pdf>.
12. Gini index (World Bank estimate) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.GINI/>.
13. Human Development Report Statistical Tables 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr14_statisticaltables.xls.
14. GDP per capita, PPP (current international \$) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.PP.CD>.
15. World Development Indicators: Urbanization [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://wdi.worldbank.org/table/3.12>.
16. Pure alcohol consumption among persons (age 15+) in liters per capita per year [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.who.int/substance_abuse/publications/global_alcohol_report/msb_gsr_2014_3.pdf.
17. Country comparison [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://geert-hofstede.com/countries.html>.
18. Highest to Lowest – Prison Population [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.prisonstudies.org/highest-to-lowest/prison-population-total>.
19. Total Police Personnel at the National Level [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://data.unodc.org/>.
20. WJP Rule of Law Index 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index>.
21. Rankings by Country of Average Monthly Disposable Salary (Net After Tax) (Salaries And Financing) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.numbeo.com/cost-of-living/country_price_rankings?itemId=105.
22. Бачинин В. Методологические проблемы каузально-детерминационного анализа правовых реалий / В. Бачинин // Известия ВУЗов. Серия «Правоведение». – 2007. – № 3(4). – С. 149–158.

УДК 343.35

ПРОПОЗИЦІЇ ПРО ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО РЕГУЛЯТИВНОГО ЗАКОНОДАВСТВА З МЕТОЮ РЕАЛІЗАЦІЇ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА НЕЗАКОННЕ ЗБАГАЧЕННЯ

PROPOSALS FOR THE AMENDMENT OF REGULATORY LEGISLATION FOR THE IMPLEMENTATION OF CRIMINAL LIABILITY FOR UNLAWFUL ENRICHMENT

Ясінь І.М.,

старший інспектор

Навчально-наукового інституту права, психології та економіки
Львівського державного університету внутрішніх справ

Досліджується необхідність субсидіарного застосування норм регулятивного законодавства з метою реалізації кримінальної відповідальності за незаконне збагачення. Обґрунтовується, що внесення запропонованих змін в антикорупційне законодавство України надасть змогу здійснювати процесуальне доказування наявності або відсутності обставин, що відповідають ознакам складу злочину, передбаченого ст. 3682 Кримінального кодексу України, тим самим забезпечуючи ефективність застосування відповідної статті на практиці.

Ключові слова: субсидіарне застосування норм, регулятивне законодавство, незаконне збагачення.

Исследуется необходимость субсидиарного применения норм регулятивного законодательства с целью реализации уголовной ответственности за незаконное обогащение. Обосновывается, что внесение предлагаемых изменений в антикоррупционное законодательство Украины, позволит осуществлять процессуальное доказывание наличия или отсутствия обстоятельств, соответствующих признакам состава преступления, предусмотренного ст. 3682 Уголовного кодекса Украины, тем самым обеспечивая эффективность применения соответствующей статьи на практике.

Ключевые слова: субсидиарное применение норм, регулятивное законодательство, незаконное обогащение.

There has been investigated the necessity of subsidiary application of norms of the regulatory legislation for the purpose of the implementation of criminal liability for unlawful enrichment. There has been grounded that making proposed amendments to the anti-corruption legislation of Ukraine will provide the opportunity to implement the procedural proving of existence or absence of the circumstances that meet the criteria for the elements of crime provided for by art. 3682 of the Criminal Code of Ukraine, thus ensuring the efficiency of practical application of the corresponding article.

Key words: subsidiary application of rules, regulatory legislation, unlawful enrichment.

Постановка проблеми. Незважаючи на потужний превентивний антикорупційний потенціал ст. 3682 Кримінального кодексу України, зумовлений очевидністю передбаченого нею злочину, норма про кримінальну відповідальність за незаконне збагачення майже не застосовується на практиці. Водночас, у засобах масової інформації мало не щодня оприлюднюється інформація про гучні затримання високопосадовців під час отримання ними неправомірної вигоди, в яких в результаті обшуків

виявляли діаманти, предмети антикваріату, готівку в трилітрових банках на суми, які значно перевищують як розмір отриманої ними неправомірної вигоди, так і суми їхніх законних доходів за десятки років державної служби – діяння, які повинні кваліфікуватися, як незаконне збагачення. Причина такого стану речей – частково в недосконалії редакції статті про кримінальну відповідальність за незаконне збагачення, а також у відсутності дієвого регулятивного антикорупційного законодавства. Водночас, від